

מאמרי אדמו"ר הזקן

— אתהלך — לאזניא —

עם ביאורי

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה "להבין ענין חטא אדם הראשון" (ב)

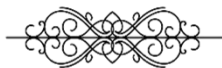
פרשת שופטים

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע מתפרסם השיעור השני על ד"ה "להבין עניין חטא אדם הראשון", מתוך הספר 'אתהלך'. לצערנו אין בידינו את השיעור השלישי והאחרון. מכיוון שאין דרשות לפרשת שופטים ב'לקוטי תורה', השבוע יוצאת חוברת אחת בלבד.

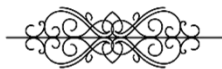
תוכן העניינים

3.....התחושות הן רוחניות

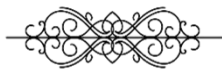
4.....מזלות וגלגלים

7.....גופו של אדם הראשון היה למעלה מהגלגלים והמזלות....

9.....החטא היה בכל עולם לפי ערכו.....

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

אם כן, וענינו הוא ברוחניות מתיקות התפוח.

התחושות הן רוחניות

בשיעור הקודם התחלנו לדבר על חטא עץ הדעת, ודיברנו על כך שאדם אכל מפרי העץ והוא הרגיש טעם בו מתיקות, ועל כך שטעם המתיקות וההנאה של אדם מן העץ היא הייתה התחלת החטא. זאת אומרת שאמנם יש את האיסור הפשוט, שהקב"ה אמר לו לא לאכול מן העץ, ושהוא עבר עליו, אבל ההנאה ממתיקות הפרי היא עניין נוסף.

אם כן, וענינו הוא ברוחניות מתיקות התפוח. אמנם מפורסם ומקובל שפרי עץ הדעת היה תפוח, אבל באף אחד מהמקורות הקדומים זה לא כתוב. בכל אופן, ההתבוננות במה שהוא אומר כאן זה שגם כשאנחנו טועמים טעם, הרי שאנחנו עושים מעשה שבאופן מהותי הוא מוזר ולא פשוט. איך אני טועם טעם? באופן בסיסי, זה על ידי זה שיש לי כלי בפה שמרגיש את הטעמים, או בלשון אחרת – יש לי כל מיני עצבים על הלשון. אלא שהאמת היא שמצד מסוים אני לא מרגיש את הטעמים שם, אלא במידה מסוימת אפשר לומר שאני מרגיש את הטעם במוח. זאת אומרת שיש כאן דבר מוזר: מצד אחד למוח אין חוש טעם והוא כמובן לא יכול לטעום שום דבר, אבל מצד שני הוא זה שבסופו של דבר טועם את הטעמים. המוח הוא דבר מוזר: הוא סגור, כלוא, לא רואה ולא שומע, לא מריח ולא מרגיש שום דבר – אבל למרות שאין לו את כלי הקליטה, עדיין הוא זה שקולט את כל הדברים הללו, והוא זה שמתרגם

ומסביר את החוויות השונות: זה מתוק, זה מר; זה אדום, זה ירוק.

כפי שכבר הזכרתי בשיעור הקודם, מבחינה פילוסופית זו בעיה רחבה ומוכרת, שנקראת 'הבעיה הפסיכו-פיזית', והיא קשורה לכך שבסופו של דבר כל מה שאנחנו יודעים קיים ומתרחש רק בתוך המוח שלנו, ומה שמחוץ לזה – זו אמונה. לדוגמה, אני יכול לומר בוודאות גמורה שנדמה לי עכשיו בראש שאני שם יד על השולחן; אבל האם יש שולחן, ואיך הוא נראה באמת וכן הלאה – אלו כבר שאלות שתלויות באמונה, כלומר בשאלה אם אני מאמין בזה או לא. לכן זה גם לגיטימי לגמרי מבחינת השכל להגיד בשלמות שבעצם העולם בכלל לא קיים, ושכל מה שאני רואה ושומע הוא רק חלום שלא היה ולא נברא. זה שאני יודע שקיים עולם, זה שאני יודע שיש עוד אנשים שחיים סביבי – אלו ידיעות שכבר דורשות אמונה. כלומר בהחלט יכול להיות שאין עוד אנשים סביבי, ואני פשוט רק מאמין בזה.

הנקודה כאן היא לא להוכיח שהחושים בעצם לא קולטים, אלא להראות שגם את מה שאני קולט אני יודע בסופו של דבר בתוך המוח שלי. ממילא, בכל קיום שהוא מחוץ למוח שלי אני יכול רק להאמין. באותו אופן, אדמו"ר הזקן מדבר כאן על שגם כאשר אני טועם תפוח, אני בעצם לא טועם את התפוח הגשמי אלא החך שלי רק מחזיק את התפוח הגשמי ואילו את הטעם שאני מרגיש – אני מרגיש במוח, ולא רק עם החך לבדו. מעין ראייה

מתיקות הרוחניות השופע בתפוח הרוחניות, הוא כמו מתיקות איזה סברא עמוקה. והנה ידוע ששבעים שרים הם המזלות הגדלין דומם, צומח, חי מדבר דעולם הזה (והפילוסופים קוראים לו שכל הפועל הצורות),

כפי שקאנט היה קורא לזה. האם האדם יכול להרגיש את הדבר כשהוא לעצמו? קאנט טוען שלא, וממילא זה שולל כל מיני השגות אפשרויות של האדם. בכל אופן, אנחנו נעצור את הדיון בעניין הזה כאן ונחזור חזרה לעניינו של אדם הראשון.

מזלות וגלגלים

והנה ידוע ששבעים שרים הם באופן כללי המזלות הגדלין. כפי שכבר אמרתי, הספר הזה מלא בשיבושים ובשגיאות, מפני שהוציאו אותו בסך הכל פעם אחת. גם כאן במקום 'גדלין' אמור להיות 'המגדלים' דומם, צומח, חי ומדבר דעולם הזה. יש כוחות רוחניים שקוראים להם 'שבעים שרים', והם גם נקראים 'מזלות', ולכל בריה יש מזל. כך למשל גם אומרים חז"ל: "אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו 'גדל'" (בראשית רבה יו). העניין הוא שלכל דבר בעולם הזה יש גם הוויה שהיא מעבר לעולם הגשמי, והיא זו שיוצרת אותו.

(והפילוסופים קוראים לו שכל הפועל הצורות). פילוסופיה, להבדיל מדברים אחרים, משנה את המילים שהיא משתמשת בהן, ולכן יש מילים שהן באופנה ומילים שהן לא. בכל אופן, כאשר מדברים על 'צורות' בפילוסופיה של ימי הביניים, הכוונה היא לכל המופעים שיש לדבר מסוים. זאת אומרת ש'עגול' היא לא

לכך היא שאם מישהו ימות חלילה מוות מוחי, אז יהיה אפשר לשים לו בפה כמה תפוחים שרוצים וזה לא ישנה לו שום דבר, וזה גם לא ישנה לו אם זה יהיה תפוחים או אגסים. זאת אומרת שלמרות שהפה קיים אין לו שום משמעות.

כעת ממשיך אדמו"ר הזקן לדבר על העניין של המתקנות. מתיקות התפוח היא מתיקות הרוחניות השופע בתפוח הרוחניות, והוא כמו מתיקות איזה סברא עמוקה. יש כל מיני דברים שאנחנו מגדירים אותם בתור מתוק: אנחנו יכולים לראות כל מיני דברים ולומר שהם מתוקים, ואפשר להגיד גם שיש ילדים מסוימים שהם מתוקים. מה ששווה בין הדברים הללו הוא לא הקליטה החושית שלהם, אלא זה שבמידה מסוימת בתחום החוויה שלהם הם נחשבים בשבילי מתוקים, ולכן הם קשורים אחד לשני. לכן, כשאני טועם תפוח ואני שהוא מתוק, אז בעצם משייך אותו לשורה ארוכה של חוויות שאני קורא להן 'מתוק'. כאמור, החוויות המתוקות הללו יכולות להיות מאוד שונות זו מזו, אבל המכנה המשותף שלהן זה שהן כולן נמצאות אצלי בראש במקום אחד, כולן מתנקזות לאזור אחד במוח.

כל הדיון הזה הוא למעשה בעיה יסודית שבכל בית ספר לפילוסופיה שראוי לשמו עוסקים בה; מספרים של קטנים עד ספרים של גדולים עוסקים בשאלה האם ואיך יש השגה של דבר כשהוא לעצמו,

איפשהו בעולם? ובאותה מידה – האם ניתן לדבר על איזשהו 'ירוק' שהולך ומסתובב לו בעולם מופשט? אני לא מתכוון למשהו מסוים שהוא ירוק, אלא האם עצם הצבע יכול להסתובב בעולם? אם למשל אני אקח גומייה ירוקה – האם אפשר להגיד שהגומייה היא לעצמה והירוק הוא לעצמו? צד אחד הוא להגיד שבהחלט יש דברים כאלו שיכולים להיות לעצמם, ולמשל לומר שיש להם איזשהו קיום עוד לפני שהם מקבלים את הצורה שלהם. אבל הצד השני הוא לומר שצורה היא דבר שאין לו הפשטה, ולכן אי אפשר לדבר על חדות, קשיות, עוצמה, משקל ומראה כשלעצמם – מכיוון שכל אלו הן צורות.

אני רק רוצה לדבר על עוד דבר אחד בעניין הזה. יש בכל מיני סידורים – לא באלו של מנהג הספרדים ולא באלו של מנהג חב"ד – את עיקרי האמונה; מי שזה לא מופיע אצלו, כנראה פטור מלחשוב על הדברים האלו. בכל אופן, אחד מהעיקרים הללו הוא "שהבורא יתברך שמו אינו גוף, ולא ישיגוהו משיגי הגוף, ואין לו שום דמיון כלל". מהם 'משיגי הגוף'? 'משיגי הגוף' הם בעצם כל אותם הדברים שיכולים להשיג דברים גופניים: צבע, מראה, ריח, טעם וכן הלאה. אז אם אני שואל 'איזה צבע יש לקב"ה?', 'מה הריח שלו?' וכן הלאה – אז כבר מאותו רגע מתברר שאני בעצם לא מדבר על הקב"ה. אני לא אומר את זה מכיוון שזה חילול השם, אלא מהצד שזה פשוט לא שייך לדבר על השאלות הללו בנוגע לקב"ה. זאת אומרת שהתחום של 'משיגי הגוף',

הצורה של הדבר, כמו שאנחנו מתכוונים כשאנחנו אומרים 'צורה', אלא עצם המופע שלו. באופן אחר, צורת הדבר היא התחום הגדול, הרחב והמסובך של כל מכלול התכונות של הדבר: המראה, הריח, הצבע, המשקל וכן הלאה. זאת אומרת שההנחה היא שיש את החומר בעצמו, אבל כאשר הוא מופיע באופן מסוים הוא מקבל את מכלול התכונות הללו.

אני לא יודע כמה מכם למדו מורה נבוכים על הסדר; פעם אנשים היו יכולים להיעשות אפיקורסים מהספר הזה, היום אני חושב שכבר לא כל כך, בין היתר בגלל שכבר אין כל כך אפיקורסים. בכל אופן, במורה נבוכים ובספרים נוספים, כמו למשל אצל הרמב"ן בפירושו לתורה, אפשר למצוא שהם מדברים על 'החומר ההיולי'. אולי אתם מכירים את המושג הזה מכל מיני ספרי חסידות שמזכירים אותו – כמו שאמורים שיש תלמידי חכמים שיודעים את התנ"ך מתוך הציטוטים בגמרא.

בכל אופן, מהו 'החומר ההיולי'? כמו שאפשר לדבר על צורה בלי חומר, כך אפשר לדבר גם על חומר בלי צורה. לדוגמה, סכין מחודד זה גם חומר וגם צורה. מהי הצורה? הצורה היא החידוד. השאלה היא בעצם האם החידוד יכול להיות לבד, האם הצורה יכולה להיות לבדה – וזו שאלה שחוזרת בצורות שונות בספרות ימי הביניים. החידוד הוא למעשה הצורה של הסכין, כלומר האופן שבו היא מתגלה, ולכן השאלה היא האם אפשר לדבר על החידוד בעצמו. האם אפשר לדבר על החידוד שמסתובב

והם למעלה מגלגל הירח. ואדם הראשון היו רגליו מעולם העשייה, פירוש המזל המצמיח מתיקות התפוח שהוא בחינת רוחניות המתיקות, היה לפי עניות אדם הראשון כתפוח גשמי אצל חייך גשמי וטעם בו חייך גוף אדם הראשון, כי גופו

כשם שהחידוד יכול או לא יכול לחיות לעצמו?

כל העניין הזה נכנס כאן כדי לדבר על המזלות שהם השכל הפועל במזלות, כלומר הם השוכל שיוצר את הצורות. שכל כשכל הוא דבר שהוא כמעט כולו צורה בלי חומר, וישנו שכל שיוצר את כל הצורות האחרות, והשכל הזה מצוי בדרגה גבוהה ביותר: והם למעלה מגלגל הירח. גם כאן מדובר על סדר של ימי הביניים. בימי הביניים הייתה את ההנחה שיש גלגלים, ולמשל יש את גלגל הירח – שזהו מעין מעגל שעליו מסתובב הירח. היו כאלה שהסבירו שהגלגל עשוי מחומר שקוף לגמרי, והירח תקוע עליו ולכן הוא מסתובב.

רק אעיר בהערת אגב, שבעבר הייתה בעיה היסטורית שקשורה לכך שמתברר שאי אפשר להסביר לפי הדרך הזו את כל תנועת הכוכבים, במיוחד אם מניחים שכדור הארץ הוא במרכז העולם, מפני שיוצא שהכוכבים בעצם עושים כל מיני סיבובים מוזרים. אם כדור הארץ הוא במרכז והכוכבים נמצאים על הגלגלים, לא ברור איך אפשר להבין את הסיבובים שלהם, שהם הולכים פעם לכאן ופעם לשם. לכן פיתחו כל מיני אסטרונומיות אחרות, וזה דבר שמופיעים כבר ברמב"ם: מדברים על 'גלגלי עזר', על כך שיש עוד ועוד גלגלים, ואז הכוכב עובר מגלגל אחד לגלגל אחר וכן הלאה.

של הדברים הגופניים שהם משיגים אותם ושבעזרתם הם יכולים להגדיר כל מיני דברים – הוא בכלל של שייך אל הקב"ה. הבאתי את כל העניין הזה כדי לומר שההשגות של משגי הגוף הן למעשה הצורות, המופעים וההתגלויות של דבר מסוים – ולכן הם לא שייכים אל הקב"ה. עד עכשיו דיברנו על צורה; האם אפשר לדבר על חומר בלי צורה? לא. כמו שצורה בלי חומר היא דבר תיאורטי בלבד, כך גם חומר בלי צורה הוא דבר תיאורטי. מדוע? מכיוון שכל חומר שאנחנו יודעים עליו הוא בעל צורה מסוימת. אפילו למשל לגז יש צורה, מכיוון שהמולקולות שלו בנויות בצורה מסוימת, ויש לו טעם וריח, והוא בעל משקל. אמנם אין לו צורה בתחומים מסוימים, וזה נכון שלנוזל יש הרבה יותר תכונות – אבל עדיין, לכל הדברים הללו יש 'צורה'. שוב, זה נכון שלנוזל אין צורה קבועה, אבל יש לו צורה במובן זה שיש לו תכונות: יש לו ריח, טעם, מראה וכן הלאה.

כשמדברים על חומר היולי מגלים שהוא למעשה לא ממש חומר. הרמב"ן למשל כותב שכשיש 'תוהו ובוהו' זה כאשר יש רק את החומר ההיולי בלי צורות. למעשה, החומר ההיולי הוא לא בדיוק חומר, מכיוון שהוא בצעם הפשטה של חומר בלי צורה. לענייננו – האם יכולה להיות מתיקות מבלי שהיא חלה על איזשהו דבר,

את זה? הרמב"ם כותב שם דבר מאוד משמעותי, והוא אומר שחז"ל לא היו אנשי מדע, ולכן בנוגע למה ששייך לענייני מדע צריך לסמוך על אריסטו. זאת אומרת שחז"ל אמרו דבר מסוים, אבל לפי הרמב"ם הם לא ידעו את העובדות לאשורן על בורין. רק תראו כאן את זה שבסופו של דבר, בנקודת הבסיס אנחנו חושבים היום יותר כמו חז"ל מאשר כמו אריסטו, ואנחנו לא מדברים על הגשם החמישי, וממילא גם הירח עשוי בערך מאותו חומר שכדור הארץ עשוי ממנו; והרמב"ם היה צריך לעשות את כל התרגילים הללו רק בשביל ליישב את הדת והמדע לפי זמנו.

על כל פנים, ההנחה הייתה שמעבר לגלגל הירח הכל קבוע, מסודר, חוקי, ומתמטי. החלוקה הייתה בעצם בין מה שהוא 'תחת השמש' לבין מה שהוא 'למעלה מהשמש', ומה שנמצא למעלה מגלגל הירח הוא בכלל לא דבר גשמי. עד לגלגל הירח יש דברים גשמיים, אבל השכל הפועל שעליו מדובר כאן נמצא במדרגה אחרת לגמרי שהיא למעלה מהגלגלים.

גופו של אדם הראשון היה למעלה מהגלגלים והמזלות

ואדם הראשון היו רגליו מעולם העשייה, וראשו מגיע עד הרקיע, כמו שנאמר לפני כן שראשו בבריאה, גופו ביצירה ורגליו בעשייה. ולפי זה, הפירוש של המזל הוא שהמזל המצמיח מתיקות התפוח שהוא בחינת רוחניות המתיקות, היה לפי עניות אדם הראשון כתפוח גשמי אצל חיך גשמי וטעם בו חיך גוף אדם הראשון, כי גופו

לענייננו, אחת ההנחות לגבי הגלגלים הללו היא שהם נחשבים למהויות כמעט-רוחניות. בהקשר הזה, יש מכתב של הרמב"ם לחכמי לונל, ששאלו אותו על בעיות של דת ומדע. אגב, פעם כתבתי על כך שחבל שהרמב"ם התעסק בבעיות של דת ומדע וניסה לפתור אותן לפי המדע של זמנו, והוא לא הציע פתרון כללי אלא זמני. הבעיה היא שאולי הדת נשארה אותו דבר, אבל המדע הוא כבר בכלל לא אותו דבר. אם כך, בשביל לי ללכת ולפרש מאמרי חז"ל בדרך כזו או בדרך אחרת – בשביל להתאים אותם למדע של אריסטו? בשביל מה – פעם זה היה חשוב, אבל בעתיד זה כבר לא יהיה חשוב! בכל אופן, חכמי לונל שאלו את הרמב"ם שאלות בעניינים הללו. בלונל אפשר למצוא תלמידי חכמים גדולים וחשובים שהבינו את הרמב"ם במידה מסוימת, וגם כתבו עליו כל מיני הגהות. אפשר למצוא שם את ר' משה הכהן, את ר' יונתן מלונל שיש לו פירושים על הש"ס ושהיה מעריץ של הרמב"ם ושכתב אליו בכבוד, ועוד.

בכל אופן, חכמי לונל שואלים את הרמב"ם על דת ומדע, והוא אומר שאנחנו יודעים באופן מדעי שכל כוכבי הלכת עשויים מגשם חמישי, כלומר לא מאש, רוח, מים או עפר – אלא מסוג מסוים של חום שהוא לא לגמרי חומרי. זאת אומרת שהכוכבים עשויים מסוג חמישי של משהו שהוא דומה לחומר, שהוא לא קיים בעולם שלנו ושהוא מהות לעצמה. אבל מצד שני, הרמב"ם מביא את דברי חז"ל שהכל נברא מן העפר, אפילו גלגל חמה (בראשית רבה יב,א). אז איך אפשר ליישב

ובשרו היו רוחניות כערך מזלות, עד שעקבו ממש "היה מכהה גלגל חמה", וכן חיכו הגשמי היה כחיך רוחני שבנפש שלנו. וטעם מתיקות הרוחני שבמזל כמו שיטעום חיך הגשמי שלנו התפוח הרוחני, וחיכו הרוחני שבנפש אדם הראשון היה בעולם היצירה והרגיש מתיקות התורה, וראשו חכמה בינה דעת שלו – בעולם הבריאה. והנה, בכל עולם לפי ערכו היה חטאו בעניין הרגשה.

הגשמיות שלו הייתה בנויה אחרת ולכן הוא היה יכול להרגיש עם החך שלו גם רוחניות.

אם אנחנו מדברים על עצמו, אז אנחנו כולנו בשכבה אחת, ועם כל העליות והירידות הגוף שלנו הוא אותו גוף – צדיק ורשע, עובד אלוקים ואשר לא עבדו. אבל אדם הראשון היה בריאה אחרת, במובן זה שאפילו הגוף הגשמי שלו היה אחר. ממילא, גם הפה שלו היה פה אחר, וכאשר הוא אכל את פרי עץ הדעת הוא לא טעם אותו בטעימה גשמית אלא בטעימה שהיא כולה רוחנית, ובכלל – המושג של החך הגשמי ושל הפה הגשמי בכלל לא היה קיים אצלו.

אני לא יודע אם הדברים הללו אומרים להם מספיק משהו. למעשה, גם בעולם שלנו יש סוג של חיישנים שיכולים לקלוט רק דברים מסוג אחר. כלומר הם לא מרגישים את מה שאני מרגיש, אבל הם יכולים לקלוט דברים שאני לא מרגיש אותם, או שאני מרגיש אותם באופן עקיף בלבד. יש למשל חיישנים שיודעים לאבחן האם יש כאן חשמל או לא, והם יכולים לסמן האם יש חשמל או לא – אבל הם לא יודעים לסמן האם יש כאן קיר או לא. החיישן לא יודע על קירות מפני שאין לו כלי בשביל למדוד אותם. לו היה לחיישן שכל ומודעות, איך הוא היה מסביר את העולם? אם זה מכשיר שיודע לקלוט

ובשרו היו רוחניות כערך מזלות, עד שעקבו ממש "היה מכהה גלגל חמה" (ויקרא רבה כב). כלומר מכיוון שגופו של אדם הראשון היה למעלה מהעולם שלנו, עקבו הייתה מכהה גלגל חמה. אלו למעשה העקביים של העקביים שלו, משום שגופו בעצמו היה למעלה מעולם העשייה, או על כל פנים בקצה עולם העשייה. יוצא, שאם גלגל החמה הוא דבר חצי-רוחני, אז אפילו עקבו של אדם הראשון הייתה יותר בהירה ויותר רוחנית מזה. ומכיוון שגופו ובשרו היו רוחניים, הרי שכן חיכו הגשמי היה כחיך רוחני שבנפש שלנו.

וטעם מתיקות הרוחני שבמזל כמו שיטעום חיך הגשמי שלנו התפוח הרוחני, וחיכו הרוחני שבנפש אדם הראשון היה בעולם היצירה והרגיש מתיקות התורה, וראשו חכמה בינה דעת שלו – היו בעולם הבריאה. יוצא, שהחך של אדם הראשון בעצם היה שייך לעולם אחר. כפי שהוסבר, אצלנו יש חלוקה בין תפיסת החך לבין הטעם, לתפיסת המוח, במובן זה שתפיסת המוח היא רוחנית. אבל אצל אדם הראשון גם החך הגשמי שלו היה יותר רוחני מאשר החך שלנו. כלומר החך הגשמי שלו היה במדרגה כזאת שהוא הרגיש רק רוחניות. יש כאלו שלא מרגישים שום רוחניות משום שהגשמיות שלהם בנויה בצורה מסוימת, אבל

רוחנית, והשאלה מה העובי של כל שכבה זו שאלה אחרת. אנחנו חיים בשתי השכבות הללו, ואנחנו כל הזמן עוברים בין אחת לשנייה. בדרך כלל, כאשר אני חש משהו בשכבה אחת אני ממחר לרגעם אותו לשכבה השנייה, כביכול לשדר לה אותות כדי להעביר את המידע ממקום למקום.

מכיוון שאדם הראשון היה גבוה יותר, ממילא כל התחושות שלו היו אחרות. מה הכוונה בכך שאדם הראשון היה גבוה יותר, שראשו היה מגיע לרקיע? זה לא זה שהגולגולת שלו הייתה מגיע לאיזשהו רקיע, שהוא גם ככה לא דבר גשמי, אלא הנקודה היא שהקומה שלו הייתה קומה יותר גבוהה. כבר הזכרתי שבספרים מדובר על כך שיש באדם חמש קומות: נפש, רוח, נשמה, חיה ויחידה. אדם ממוצע נמצא בדרך כלל בדרגה הכי נמוכה, בדרגת נפש. אבל גם יכול להיות אדם שנמצא בדרגה גבוהה יותר, וכאשר הוא שם אמנם הוא לא מאבד לחלוטין את התחושה הראשונית של בחינת הנפש, אבל לתחושה הזו כבר אין את מלוא המשמעות שלה. זאת אומרת שיכול להיות שהוא מרגיש אותה, אבל היא לא מעניקה לו איזושהי חוויה.

אגב, תחשבו פעם על השאלה איך אני חש את רוב הדברים. זהו עניין של התבוננות שצריך לחשוב בשבילו, וצר לי שזה לא חומר שהולך בקלות בלי לחשוב עליו. בכל אופן, הרבה פעמים אפשר לומר שיש את התחושה הגולמית והבסיסית, אבל יש גם איזושהי הבנה של מה שקורה, והרבה פעמים ההבנה היא הרבה יותר

קרינה אלקטרומגנטית, הוא כנראה היה מדווח על העולם שלנו ככזה שיש בו רק חישה אלקטרומגנטית, וממילא אם הוא היה מתאר את בני האדם הוא לא היה אומר שיש לנו ידיים ורגליים, אלא אנחנו לא היינו קיימים מבחינתו, אלא היינו בשבילו שחור גמור. זה נכון שבתוך המוח מתחוללות כל מיני פעולות חשמליות, אבל זה כל מה שהוא היה יודע להגיד: יש כאן משהו, אולי איזשהו יצור, שיש לו חשמל – אבל הוא לא היה יודע להבחין איך נראות הרגליים ואיך נראה השיער שלו.

מה שאדמו"ר הזקן רוצה לומר כאן זה שמכיוון שאדם הראשון היה בעל גוף רוחני ולא גשמי, הרי שלא הייתה לו את אותה תחושה טבעית שיש לנו בפה. שוב, מכיוון שלא היה לו את אותו חך כמו שיש לנו, הוא היה יכול להרגיש דברים רק במדרגה אחרת, שהיא שייכת לעולם הרוחני. אלא שהוא בכל זאת נהנה מהאכילה הזו כמו שאני יכול ליהנות ממוזיקה שלא עוברת לי דרך הפה, או מאיזושהי סברה שלא נכנסת משום מקום אחר. שוב, זה אומר שההנאה של אדם הראשון מעץ הדעת היה הנאה ששייכת רק לעולם הרוחני.

החטא היה בכל עולם לפי ערכו

והנה, בכל עולם לפי ערכו היה חטאו בעניין ההרגשה. כפי שכבר הוסבר, מכיוון שקומתו של אדם הראשון הגיע עד לרקיע, הוא היה בעצם אדם רב שכבתי. לעומת זאת, אנחנו עם מעט שכבות, לרוב עם שתיים: אחת חומרית וגשמית ואחת

את הניסויים הללו על כלבים וחתולים ולראות מה בדיוק הם מבינים – האם הם חושבים שמכים אותם או שמראים להם חיבה. אפילו יצורים פחות חכמים מהם יכולים להבין ולפרש כל מיני דברים בכמה צורות. אגב, אפשר לפעמים לראות איך ילד קטן מתעלל בכלב ולמשל מושך לו בזנב – לא בגלל שהוא רשע, אלא בגלל חוסר ידיעה. יש כלבים שלא מוכנים לשתוק על דבר כזה, אבל גם יש כלבים שיכולים איכשהו להרגיש שזה ילד שמשחק איתם, ושלמרות שזה כואב להם – הוא מושך לו את הזנב מתוך משחק. אבל אם אני, כאדם מבוגר, אלך ואמשוך לו בזנב – אז אני לא אוכל להתפלא שהוא ינשך אותי בחזרה, וכמו שכתוב בספר משלי: "מחזיק באזני כלב עובר – מתעבר על ריב לא לו" (משלי כו, יז). שוב, הנקודה היא שאפילו לכלבים יש סוג מסוים של חיי נפש, וממילא האינפורמציה שהוא מקבל מהעולם היא לא אינפורמציה גופנית בלבד, אלא יש בה גם צדדים רוחניים יותר.

אם למשל ננסה את הדברים הללו על תולעים, יתברר שהם לא יודעות את הדברים הללו – אלא התולעת תגיב באותה צורה בין אם אני ארצה ללטף אותה ובין אם אני ארצה להציק לה. מדוע? מפני שמידת חיי הנפש שלה היא הרבה יותר קטנה, וממילא היא לא רגישה לדברים הללו. לעומת התולעת וגם לעומת הכלב, אנחנו נמצאים ביותר קומות, אלא שבדרך כלל אנחנו לא מנצלים את כל הקומות הללו. כמו שאמרתי, יוצא שלאדם יש בית עם חמש

משמעותית מאשר התחושה הגשמית. אם לדוגמה מישהו בא וטופח לי טפיחה חברית על הכתף – אז אני יכול באופן עקרוני לדווח שקיבלתי מכה, אבל זה לא מה שהראש שלי קולט, שוב – משום שההבנה היא משמעותית יותר מאשר עצם התחושה הבסיסית.

אני לא חושב שצריך לעסוק בזה באריכות, אבל אפשר לעשות כל מיני ניסיונות בעניין הזה. אפשר לנסות להכניס את עולם הנפש בתוך עולם החוויה הגופנית: אם למשל אני יושב ומישהו יטפח עליי, אז התחושה שלי תהיה הרבה יותר גשמית – וזה נכון בין אם מכים אותי ובין אם מנשקים אותי. למעשה, מתברר שאפילו ההרגשה הגופנית מיד מעורבת וחיה עם ההרגשה הרוחנית, וההרגשה הרוחנית היא זו שעושה את האינטרפרטציה והיא זו שבעצם קובעת אם אני אגיד 'אוי' או 'שלום חבר יקר', או שאני סתם אזוז הצידה. אם אני אהיה במקום שבו אין שום חוויה, לאיזשהו מכשיר שמתנופף באוויר ונותן לי מכה – אז זה יהיה 'אוי' פשוט. אבל כשאני נמצא באווירה של בני אדם, אז יכול להיות 'אוי' אחד עם הפתעה, אחד עם נחת ואחר עם כעס.

מה שרציתי להגיד זה שכל אדם חי לא רק בקומה הנמוכה ביותר, לא רק בעולם הגשמי והחומרי, אלא גם בקומה מעט יותר גבוהה. הבעיה היא שאפילו הסוג הזה של קיום ותודעה הוא לא כל כך אנושי באופן מובהק, מפני שגם כלב יכול להבין את הדברים הללו פחות יותר. אם יש פה מישהו שרוצה, הוא יכול לעשות

שלו הייתה הרבה יותר גבוהה. זאת אומרת שזה נכון שהיה לו פה, אבל בגלל שהוא היה בדרגה הרבה יותר גבוהה אז הוא הרגיש גם תחושות רוחניות. אני לא רוצה להגיד שבכלל לא היה לו פה, אלא שכל עולם התחושות של הפה היו באופן אחר – הוא לא חווה את זה באופן גשמי, אלא בצורה אחרת.

אלא שלמרות זאת, עדיין מה שאדם הראשון עשה היה חטא, ומה שאדמו"ר הזקן מבאר כאן זה כיצד יכול להיות שיהיה חטא אחד של עץ הדעת, אבל שהוא עדיין יכלול בתוכו כמה דרגות. החטא של עץ הדעת לא עומד רק על העניין של האכילה, אלא הנקודה היא שכאשר אדם הראשון אכל מפרי עץ הדעת הוא חטא בכל המדרגות של אישיותו. כלומר בחטא עץ הדעת האדם חטא בעולם הבריאה, בעולם היצירה ובשאר העולמות – מכיוון שמהותו שייכת לכל הדרגות והאופנים הללו; ובסופו של דבר, מה שנשאר ממנו זה יצור מהוהה – כלומר אנחנו, בני האדם.

קומות, אבל משום מה הוא מחליט שהוא לא עולה מעבר לקומת הקרקע, ויש כאלו שאפילו מעדיפים לחיות במרתף כל חייהם. אותו אחד שמחליט לגור בקומה מסוימת כל חייו, ממילא גורם לכך שכל עולם התחושות שלו והפירוש שלו לתחושות הללו הוא נותר מוגדר ומסוים, כיוון שאילו הוא היה עולה לגור בקומה אחרת – אז גם האינטרפרטציה שלו הייתה משתנה.

מכיוון שקומתו של אדם הראשון הייתה מגיע עד לרקיע, זה אומר שקומת התודעה שלו הייתה הרבה יותר גבוהה ממה שאנחנו יכולים אפילו לתאר. הנקודה היא שכמו שיש דברים שאני מבין אותם משום שאני נמצא בקומת התודעה המסוימת שלי, כך אדם הראשון הבין את הדברים באופן אחר לגמרי. אפשר לראות את החלוקה בין החוויה הגשמית לחוויה הרוחנית בכל מיני דוגמאות: אם למשל מאכילים מישהו בכפייה – אז הוא יצעק; אבל אם הוא היה אוכל את אותו אוכל בכוחות עצמו, הוא היה נהנה מזה. באותו אופן, מכיוון שאדם הראשון היה הרבה יותר גבוה, ממילא גם החוויה העיקרית

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

תלמידי הרב שטיינזלץ
מחזיקים בדורו